מסורת השס"ם

מכשפה לא תחיה וכל שוכב עם בהמה. סמוכין הן בפרשה ואלה המשפטים: **אם מקקי משפרו.** כשהזהיר ישראל בסיני "בהמתך לא תרביע וגו'" פתח בהו קרא "את חקותי תשמרו" מה שלא פתח כן בשאר מקומות שמע מינה הכי קאמר להו "את חקותי" שחקקתי כבר לבני נח "תשמרו" ואלו הן "בהמתך לא תורה אור תרביע כלאים" אבל על חריש שור וחמור לא הזהירם: **שדך לא תזרע כלאים.** "וזריעה" זו איזה זריעה ממש דלא נאמרו בני נח על כלאי הכרם אלא "שדך לא תרביע" דומיא דלא תרביע מה בהמה בהרבעה דבר המסויים על דבר המסויים: **מה בהמה בין בארץ בין בארץ ישראל.** דחוכת הגוף שאינה תלויה בחוכת הארץ נפקא לן בקדושין (ד' לז.) דטהגת אפילו בחו"ל: **אלא מעתה ושמרתם את חקותי.** דלכתיב בכל התורה כולה הכי נמי דנאמרו בני נח עליהם: **הכא כתיב את חקותי תשמרו.** דהקדים חקים למצות שמירה דמשמע חקים דמעיקרא, ואע"ג דגבי שביעית ויובל כתיב נמי את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו דהקדים נמי חקים למצות שמירה, התם כיון דריש דקרא כתיב "את משפטי תעשו" "אתריה למיכתב "ואת חקותי תשמרו": **שם בן ארבע אותיות.** שם הוי, ולא בעינן שם המפורש בן ארבעים ושתים אותיות: **ושם המפורש.** כלומר שם המיוחד: **קרועי בגדים.** על גדופין שנשמעו מפי רבשקה כדכתיב (מלכים ב' יח) אשר שלחו מלך אשור [אדוני] לחרף אלהים חי: **ומעדים.** בשעה שמעידין בפירוש מה שנשמעו אינן חייבין לקרוע: **מה שמעו משמע.** מפי עלמן: **משומע אזכרה.** ברכת השם מפי העובד כוכבים אינו חייב לקרוע: **ולא"ם.** הרי קרעו על רבשקה, ישראל מומר היה: **בזמן הזה.** שאנו בגלות ואין לימת ב"ד מוטלת עליהם לדון חייבי מיתות: **נתמלא כל הבגד קרעים.** לפי שהדבר חדיר לפי שאין מחילין מצ"ד: **מי גמירי.** עובד כוכבים שם המיוחד כל כך שמקללין בו תמיד דקאמר נתמלא כל הבגד כולו קרעים: **אלא לאו בכנוי.** חדיר וכזמן הזה הוא דלא קרעינן משום דנתמלא כל הבגד וכו' אבל בזמן ב"ד קורעין על עובד כוכבים ואכלו: **ומעלה הוא דמעבוד רבנן:** בדיני ממונות ודיני נפשות שהלריכו כל העדים לפרש עדותן: **הכא.** בברכת השם דלא אפשר לפרש מפני כבוד השם: **אוקמוה אדאורייתא.** וקטלינן ליה בהאי עדות: **דאי אלקא דמתן.** בעלמא פסול עד שיפרשו כולם: **אמו הכא משום דלא אפשר קטלינן ליה לגברא.** בלא העדאת עדים: **רב' עקיבא.** במסכת מכות (ד' ה.) דמקיש שלשה לשנים דאם נתמלא שלישי קרוב לו פסול עדות של כולן בטלין הלכך בדקינן ליה בהדייהו דאי מחזיק לו מחכתם מבטלין לסהדותייהו: מתני'

חקים שחקקתי לך כבר. תימה תיתסר נמי כלאים מהכא דכתיב בהאי קרא בגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך ועוד קשה למה לי את חקותי תיפוק ליה מדכתיב למינהו במעשה ברלאים בתילות ובבהמה דבפ' אלו טריפות (חולין דף ס: ופס.) משמע דאי הוה כתיב למינהו בדשאים ה"א דאסירי בני נח להרביע שני מינים שביים לוקה אחת למינהו למינהו מיבעי ליה מדכתיב שחקקתי לך כבר דבנוסייהו ומפר"ש דאי לאו את חקותי ה"א למינהו לאו לאיסור כתיב ואי לאו למינהו ה"א את חקותי שחקקתי לך כבר במרה והא דפריך אלא מעתה ושמרתם את חקותי אע"ג דלא מוקמינן האי בבני נח אלא משום דאשכחן למינהו במעשה ברלאים פריך שפיר דדילמא כי היכי דהאי לא קאי אבני נח האי נמי לא אבני נח קאי ואי"ת כיון דלא מחייבי רבנן אבני נח לא בהרבעה ולא בהרכבה אלמא לא דרשי למינהו אם כן אתי סוגיא דפרק הפרה ודאלו טריפות לא כרבנן וי"ל דנהי דלא דרשו רבנן למינהו גבי בני נח משום דלא כתיב בלווי דאדם גבי ישראל דרשינן כיון דאשכחן דנלטוו ישראל על הכלאים ונפקא מינה לענין דגים אי נמי לא הוה אסרינן הרכבה בתילות ביסראל מדרש מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה דלא הוה מפקינן קרא ממשמעותיה דכתיב לא תזרע אי לאו דאשכחן כבר למינהו במעשה ברלאים וניחא השתא דמילתא דשמואל דמייתי הכא דחקותי שחקקתי לך כבר איתא נמי בשילהי פ"ק דקדושין (דף לט.) ואתי אפילו כרבנן והשתא ההוא דהרכיב שני דשאים דפרק אלו טריפות (חולין דף ס. ופס) לרבנן קמיבעיא ליה אע"ג דמתני' היא בפ"ק דכלאים [מ"ז] אין טוטיין ירק בירק מ"מ קמיבעיא ליה אי תשיבי ליה דשאים כמאן דכתיב בהו למינהו משום דאסכים רחמנא על ידייהו לאסור בחו"ל כמו הרכבה אינן מדרשא דשמעתין: **חקותי** דהשתא. מה שהקשה בקונטרס מדכתיב גבי שביעית ויובל את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו לא דק דלא כתיב הכי אלא בפרשה בהר סיני כתיבי ועשיתם את חקותי ואת משפטי תשמרו והא קרא דאייתי בקונטרס בפרשת אחרי מות גבי עריות כתיב ושפיר מ"ל שחקקתי לך כבר דבני נח נלטוו על העריות ואע"ג דהאי קרא דפריך מיניה הש"ס ושמרתם את חקותי התם נמי כתיב מכל מקום מסתבר דבכל התורה אייתי דמסיים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: **אתיא** קריעה קריעה. תימה דבפ"ב דמו"ק (דף כ: ופס) דיליף קריעה מעומד מדכתיב ויקם איוב ויקרע מעיל נמי דלא מחתין קריעה מהכא: **המלך** קרע. תימה היאך אמרו למלך מה שנשמעו בפירוש הא גבי עדים תנן (לעיל דף מו.) כל היום היו דנין את העדים בכיתי: וליתסוב

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"ט מהל' כלאים הלכה ח [סמ"ע יו"ד סימן רמ סעיף ח כ]:

קטז ב מיי' פ"ג מהל' עכו"ם הלכה ז:

קיז ג מיי' פ"ב מהלכות עכו"ם הל"ח ופ"ח מהלכות אבל הל"ח סמג לאוין מז ועשין כ טור ש"ע יו"ד סימן שמ סעיף ח:

קיח ד מיי' פ"ב מהל' עכו"ם הל"ח ופ"ח מהלכות אבל הל"ח טור ש"ע שם סעיף ח:

קיט ה מיי' פ"ב מהל' עכו"ם הל"ח ופ"ח מהלכות אבל הל"ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:

קכ ו ז ח ט מיי' פ"ב מהל' עכו"ם הל"י ופ"ח מהלכות אבל הל"ח ז ח טוש"ע שם סעיף ט:

קכא י מיי' פ"ב מהל' עדות הל"ד סמג עשין קז טוש"ע חו"מ סימן כח סעיף י כסא"ם וע"ש:

[מכות ה:]

[מו"ק כב: ט. ע"ש ע"ש]

[חו"ח שם]

נוסח א

טיעות ל"ש- בני נח מצוויים אף על הכלאים:
1. הבאת ר' מיני ברמאות
2. הרכבת ר' מיני אילנות
מגנה

△ ר' נקודות טנלמדו מהלאו בהאי לכלאי נטיעים טז בני נח: א) מה נכלל באיסור ב) אפה נולך באיסור

נוסח/מהנה

(יא) (ב) ר' לטוות טל ר' אחא בר יצחק בדינן חיוב הבלת ר' הוא לן הטא בן ר' אחות

"מה דתיאא"- מה הייתי חושב בלי ר' אחא בר יצחק

נוסח/מהנה

△-מגלן מקומות לדיני המ: הדייטים (הטומאה הטא מוצא בהבנת הטא)
1. זומרים
2. קורעים
3. ולא מאחין

נוסח/מהנה

◇ ר' הלכות טל ר' יהודה אחר שמואל בדינן קריעה יב:
1. טמיעת אכרה מלוי
2. כינוי

דאמר רבי חייא "השומע אזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שאם אי אתה אומר כן נתמלא כל הבגד קרעים, ממאן אילימא מישראל מי פקירי כולי האי אלא פשיטא מעובד כוכבים, ואי שם המיוחד מי גמירי, אלא לאו בכינוי, ושמע מינה בזמן הזה הוא דלא הא מעיקרא חייב שמע מינה: השני אומר אף אני כמוהו: אמר ר"ל שמע מינה "אף אני כמוהו" כשר בדיני ממונות ובדיני נפשות, ומעלה הוא דעביד רבנן, והכא כיון דלא אפשר אוקמוה רבנן אדאורייתא, דאי ס"ד פסול הכא משום דלא אפשר קטלינן לגברא: והשלישי אומר אף אני כמוהו: סתמא "כר"ע דמקיש ג' לשנים: מתני'

וליחשוב נמי זורק. פירש הקונטרס בשלמא מקבל ומוליך משום דלא אשכחן דליהוו עבודה הנעשות לשם עבודת כוכבים דאשכחן גבי מיסוך יין נסיכים והייט כל' יהודה דדרש בספרי להאי קרא דיין נסיכים גבי עובדי כוכבים לכל ר' נחמיה מוקי לה בישראל ומיהו לרבי נחמיה בלאו הכי אשכחן קראי בדברי קבלה וקטר לבעל והסך נסכים לאלהים אחרים (ירמיה ז):

זובח לאלהים יחרם. פ"ה כל דלהים במשמע אפילו שלא כדרכה מדלא כתיב עובד לאלהים בזביחה יחרם ולא היה יכול לפרש דע"כ לשלא כדרכה אתא דאי לכדרכה מוליך ויעבוד נפקא דה"א לעולם לכדרכה וכא ללמדך על הכלל דאפי' כדרכה לא מחייבה אלא בעבודת פנים:

המקטר והמנסך מניין ת"ל בלתי לה' לבדו. תימה דבסמוך ילפ מיליאת זביחה ללמד על הכלל כולו וי"ל דאי לאו בלתי לה' לבדו ה"א מה זביחה שהיא עבודת דם ואתא לרבויי זורק אבל מקטר ומנסך לא:

מניין לרבות השתחואה. וא"ת ת"ל מדאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישתחוו לו ויזבחו לו כדילף (לקמן דף סג.) האומר אני אתה דכתיב ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל וי"ל דהתם הוי כדרכה דאתו ענל אורחיה בזביחה הוה והא דילף מהתם אלי אתה משום דאלי אתה אורחיה בכל עבודת כוכבים:

אזהרה מניין. וא"ת ות"ל מהיכא דנפקא לי' אזהרה למנסך ומנסך מלא תעבדם כדפ"ה במתני' וי"ל דאי אתא לאזהרה דהשתחואה לא הוה משקמיק ליה למנסך ומנסך: ריש

מתני' לאחר שעובד. מפרש בגמרא: **לאחר שמזבח ולאחר שמקטר וכו'.** ובגמרא מוקים לה לטולה מתניתין בשאין דרכה בעבודה בכך ואפ"ה אהכך עבודות מייחיב כדילף לה בברייתא: **ושמקבלו עליו בשלום.** ואפי' אמירה בעלמא כגון האומר לו אלי אתה דאיתקש לזביחה לכליב (שמות לב) "ויאמרו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל" ליל והמקבלו לאלוה שלא בפניו, והאומר לו אלי אתה בפניו ותנא סיפא לגלוי ריש דאי תנא ריש הוה אמינא הני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא, תנא סיפא בפניו, מכלל דריש שלא בפניו, ואפ"ה חייב: **אבל בשנגה ובמזיד.** שלא כדרכה: **עובר בלא תעשה.** "דלא תעבדם" יתירא כתיבי חד בדברות ראשונות ואחרונות ומד"ל לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם" (שמות כג) אם אינו ענין לדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה, אבל מיתה לא מיחייב בשלא כדרכה אלא הני דפרש בהו קרא: **שנודר בשמו.** בלשון נדר "קונם עלי כל פירות שבעולם בשם עבודת כוכבים פלונית אם אוכלן": **ומקיים בשמו** = שבועה "נשבע" מתרגם "מקיים": **עובר בלא תעשה.** "ושם אלהים אחרים לא תזכירו" (שם): **שפוטר עצמו.** מתרץ רעי בפניו וזהו עבודתו ומייב עליו *מיתה: **מרקולים.** מלדדין שלא מלמעלה על גביהן וקורין לאותם מרקולים ועובדין אותה בזריקת האבנים: **גמ' מאי לאחר שעובד.** אמנו כל הני לאו עובד נינהו: **לאחר שעובד.** כל עבודה לא גפוף ונשוק, לא דרך בזיון, בכדרכה, ומייב מיתה דכתיב "ולך ויעבוד אלהים אחרים" וכתיב בתריה "וסקלתם באבנים" ואזהרתיה מהכא "ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו'" (דברים יב) דהייט בכדרכה: **ולאחר שמזבח.** אפי' שלא כדרכה בעבודות הללו כדיליף לקמן דכל עבודות הנעשות בפנים לגבוה חייבין עליה מיתה בעבודת כוכבים אפילו שלא כדרכה: **ולשמוב נמי** זורק. דבשלמא מקבל ומוליך לא קשיא לן לא על גב דעבודת פנים הם דלא אשכחן דלהוו עבודות הנעשות לשם עבודת כוכבים דאשכחן הכא: זביחה - קטול - אשר חלב זבחימו יאכלו" (דברים יב) ליסוך - יסתו יין נסיכיכם" (שם) ומיהו לא אשכחן בעבודת כוכבים "כל אסיך נסכיהם מדם" וכיון דגמריגן דכל עבודות פנים חייבין בהם אף שלא כדרכה, נמלייה נמי: **אמר אביי זורק בכולן ניסוך.** דהא קרא נמי ניסוך קרייה: **מנא לי מילי.** דמחייב בהני עבודות אף בשלא כדרכה: **מינא דאמר זובח יחרם סייעי לומר.** בא הכתוב לענות מיתה ודאי "בזובח לאלהים יחרם" ולא "בזובח לאלהים" אחר "ונכרתה" דכתיב גבי שחוטי חוץ: **ת"ל לאלהים יחרם.** דבא הכתוב לענוש מיתה דבלי "יחרם" לשון מיתה דכתיב (ויקרא כז) "כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת", ובא לאלהים במשמע, ואפילו שלא כדרכה מדלא כתביה בלשון עבודה שעבד לאלהים בזביחה יחרם שמע מינה אפילו אינה עבודה אבל קאמר, וכל עבודות שבעולם בכדרכה, נפקא לן בהו מיתה "מוליך ויעבוד וגו'" דמשמע דבר שהוא עבודה לו: **בלתי לה' לבדו.** ריקן ומכל כל העבודות מלעבדה בהן ונתן לשם המיוחד משמע דחפל עבודות הראויות לשם קאמר: **לפי שילפת זביחה.** בפירוש מכלל אחר עבודות שבכללו בכלל "ולך ויעבוד" ומה היא בתורה דבר שהוא בכלל ילא מן הכלל, ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, שאין הכלל הזה מחייב אלא עבודה הדומה לזביחה שהוא עבודת פנים, ומהשתא לא נפקא לן דליחייב להשתחואה שלא כדרכה, דאלו עבודה היא בפנים, מניין לרבות השתחואה: **ס"ג בספרי ס"ל ולך ויעבוד אלהים אחרים וישתחו לשם.** דעל כרחיך לשלא כדרכה קאמר דאי דרכה לעבדה בכך, בכלל "ויעבוד" הוא: **טוגש שמעון.** דכתיב ביה "וסקלתם" דלעיל: **אוסרים מניין ס"ל כי לא משתחוה לאל אחר.** והא נמי אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה וספרים דכתיב בהו *(כי) לא תשתחוה שיעבוד הוא דהא מיתה הכא לא כתיבא: **יכול שאני מרבה וכו'.** דבימא השתחואה שילא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה השתחואה שהיא דרך כבוד וחייב עליה אף בשלא כדרכה אף כל שהוא דרך כבוד כגון אלו חייב: **ס"ל זובח.** ואם השתחואה ללמד על הכלל באתה למה פרט לך זביחה הלא דרך כבוד הוא והשתחואה נפקא ליה, אלא היא באתה ללמד על הכלל לומר לך זביחה בכלל היתה ויצאה מן הכלל להקיש לה כל הנכללות עמה ולומר לך מה זביחה מיוחדת עבודת פנים אף כל שהיא עבודת פנים חייבין עליה בתוך לעבודת כוכבים ומשום דהשתחואה לא נפקא לן מהכא לחייבה הוצרכה השתחואה לחזור ולצאת כדי לדון בשלמה לבדה שיתחייבו עליה ואע"פ שאין חייבין כיולא בה, ויצאה זביחה ללמד על הכלל כולו: **פר"ל.** הא' יחרם לאתא לאורויי לן דאי אתרו ביה לקטלא, וכרת - כי לא אתרו ביה הוא כדלגבי שבת ועבודת כוכבים ועריות: ה"ג ס"ד אמינא דאי אתרו ביה כרת קמ"ל: **אימא יצאה לן דשמעון אלא ללמד על הכלל.** ומתרבי מנפש ומנסך וכל שהוא דרך כבוד כהשתחואה(א)[א] ונקא קשיא לי' לאגא ת"ל זובח למאי אתא איפוק לי' מהשתחואה דהא עבודה כבוד הוא: **לגופיה אתא.** ולאורויי דאפי' לא שתא שמיטה עצמו לעבודת כוכבים אלא שותא לעצמו ומשב בה ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים, חייב, ואפי' לא זרק: **דמשמע מעבודה לעבודה.** כלומר דמחשבה שהוא מחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת מחשבה היא להחייב עליה:

אסורה

תורה אור

מתני' העובד עבודת כוכבים: "אחד העובד, ואחד המזבח, ואחד המקטר ואחד המנסך, ואחד המשתחוה, ואחד המקבלו עליו לאלוה, והאומר לו "אלי אתה", ואבל המגפף והמנשק והמכבד והמרבץ והמרחץ והסך והמלביש והמנעיל עובר בלא תעשה. "הנודר בשמו והמקיים בשמו - עובר בלא תעשה. "הפוער עצמו לבעל פעור זו היא עבודתה, הזורק אבן *למרקוליס זו היא עבודתה: גמ' מאי "אחד העובד"? אמר רבי ירמיה הכי קאמר

אחד העובד כדרכה, ואחד המזבח ואחד המקטר ואחד המנסך ואחד המשתחוה, ואפילו שלא כדרכה וליחשוב נמי זורק?

אמר אביי "זורק היינו מנסך דכתיב "בלתי אם אסיך נסכיהם מדם. מנהני מילי דתנו רבנן אילו נאמר "זובח יחרם" הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר תלמוד לומר "לאלהים" בזובח לעבודת כוכבים הכתוב מדבר, אין לי אלא בזובח, מקטר ומנסך מניין? ת"ל "בלתי לה' לבדו" ריקן העבודות כולן לשם המיוחד, לפי שיצאה זביחה לידון בעבודות פנים, מניין "לרבות השתחואה ת"ל "ולך ויעבוד אלהים אחרים וישתחו להם" וסמיך ליה "והוצאת את האיש ההוא וגו'" עונש שמענו, אזהרה מניין ת"ל "כי לא תשתחוה לאל אחר" "יכול שאני מרבה המגפף והמנשק והמנעיל ת"ל "זובח זביחה בכלל היתה ולמה יצאה "להקיש אליה ולומר לך מה זביחה מיוחדת שהיא עבודת פנים וחייבין עליה מיתה, יצאה השתחואה לידון בעצמה, יצאה זביחה לידון על הכלל כולו אמר מר הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר זובח קדשים בחוץ - כרת הוא סלקא דעתך אמינא: כי אתרו ביה קטלא, כי לא אתרו ביה כרת, קמ"ל. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אימא יצאה השתחואה ללמד על הכלל כולו וכי תימא זובח למה לי, לגופיה דמחשבין מעבודה לעבודה דאיתמר *השורט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים, ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים לרבי יוחנן אמר**

פנים - בפנים, **אחרים** - אחר, **ואבל** - אבל, **מרקוליס** - מרקוליס, **אלוה** - אלוה, **אלי אתה** - אלי אתה, **אזהרה** - אזהרה, **אלהים** - אלהים, **אלהיהם** - אלהיהם, **אלהים אחרים** - אלהים אחרים, **אלהים** - אלהים, **אלהים** - אלהים, **אלהים** - אלה